

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi romai kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombat. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 frt félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Ugy a Lap szellemi részét illető cikkeket, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés“ szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Főmagasságu és Főtisztelendő

SIMOR JÁNOS

bibornok és herceg-primás ő emja megnyitó beszéde

a Sz.-I.-T. 1887. márczius 17-iki nagygyűlésén.

Tisztelt Nagygyűlés!

Mielőtt társulatunk nagygyűlését megnyitottnak kijelentem, az egybesereglett igen tisztelt tagokat Üdvöztönk szent nevében üdvözlöm s éber figyelmeket oly tárgyra vezetem, melyben katolikus hiveink legnemesebb erényei, Megváltónk előtt legértékesebb érdemei, a jelennek igényei, a jövőnek legdusabb gyümölcssei rejlenek, s ez: a szent hitünk, szentegyházunk iránti meleg érdeklődés, segély, oltalom, közreműködés, szemben a nem katolikus elmében szülemlett, de mégis már több katolikus elmén elharapódzott tévelylyel, mintha az egyház ügye, mintha kath. szent hitünknek társadalmi helyzete, kizárólag csak a papság dolga volna. Teszem ezt örömet s helyen, mert társulatunk maga e segély, e védelem, emez érdekődés, eme közreműködés; teszem ezt örömet most, mert éppen e célra, hogy az nagyobb mérvben eléressék, társulatunk egy külön írói osztályt készül kebelében szervezni. Szent hitünk, szentegyházunk társadalmi értéke, hatalya, befolyása, emelkedése vagy hanyatlása, életereje vagy elgyengülése katolikus hiveink e buzgalomával, eme közreműködésével egyenlő lépést tart.

Az evangélium fölolvásásakor a hivek fölállanak, a katonák, ha diszokban megjelennek, fegyvert huznak, a tettel jelentvén, hogy készek az oltalomra, a buzgó közreműködésre s az evangélium követelte engedelmességre. Evangéliumunk nem meddő elmélet, hanem életrend, élettörvény s az Isten malasztjával aczélozott akarat s erkölcsi erő, szó és tett a közélet tágas mezején. Hirdettük mi ezt s hirdetni nem szününk a religióról, a hitvallásról kórsa fogalomzavarral szemben: a mi kath. szent hitünk nem egyéni kedélyömlengés; nem a szivárvány színeivel tünedező méla révedezés; nem a gonoszság viharos diadalmai szányszegett elcsüggedés: ami

szent hitünk szerzője a halálból győztesen kiemelkedő viador, égnek és földnek ura, aki egyszer győzött érettünk, mindig győzni fog, győzni akar mibennünk és velünk. Az Ur Krisztus a mi fejünk, a Szentlélek a mi erőnk, vezérünk, mi vele és sugalmi mellett működve, a világot megújítottuk, ifju erejének visszaadtuk, mi elvi küzdelmeinkben, mi családi és társadalmi működésünkben — victorum genus optimum — a győztesek nemes osztálya maradtunk, mert nem életet oltottunk, hanem életet adtunk, akiket legyőzni látszunk, a legnemesebb győzelemre felsegítettük; nem mi a győzők, hanem legyőzötteink az egyedüli győztesek.

A mi szent hitünk vallásos társadalom, s társadalmi religio, isteni mű, de emberekből alkotva, fönmaradásában, fejlődő haladásában emberekre bízva, — maradván az isteni vezénylet és segédlet; ezen isteni mű az emberek hűséges működésére vagy inkább működő hűségére van átadva: azért az emberi segély, emberi védelem, buzgalom fejlődésének, áldasságának elengedhetlen eleme.

A hét szentség között van kettő, melyek nemcsak új lelki, hanem külső viszonyt, helyzetet, állapotot szüleményeznek: az egyházi rend és a házasság, s ezekben két testületi intézmény: a papság és a család, — kettős lelki és testi atyaság, mely, Üdvöztönk terve szerint, nemcsak egymásnak méltóságát kölcsönösen biztosítja, hanem egyszersmind szent hitünknek s egyházunknak kettős oltalmi és segélyerődjét képezi, mely kettőhöz minden más egyéni buzgalom és működés csatlakozik. Az egyházi rend és család két társadalmi oszlop, melyen a ker. világ nyugszik, két egyházi sulypont, melyből minden működése kiindul s melyre ismét vissza vezethető. — Emiatt annyit ellenséges ostromnak a tárgya, miszerint vagy mindkettő a szentesített, sőt szentesített jellegétől megfosztassék, vagy legalább egymástól elszakíttassék.

Hogy mily buzgalmat fejtett ki, mily hódító erővel haladott az egyház első századaiban ama két szentesített testületi, társadalmi intézmény a tul-

hatalmas, az élethalálra ellenséges pogány világ ellenében, — a mézszárlásban eltompult, a vérontásban kifáradt, saját kegyvetlenségein elszörnyedett, s azért a társadalmi kormányzásról lemondani kényszerült pogányság hirdeti, s a hívek buzdítására a történelem korszakain át hirdetni fogja.

Mi a vértanuk unokái s a hitvallók nemzedéke levén, gyász reánk nézve, ha a szent hitet nem hirdetjük cselekedeteinkkel, melyet ők vérükkel hirdettek. A három századon át kifejtett ker. buzgalom a ker. világot, a ker. társadalmat, a ker. életrendet megállapította. Van ebben az egyházi rendnek, a papságnak, de van a híveknek is érdeme; sőt ha szabad volna mérlegelni, a híveknek emberileg több az érdeme, nemcsak azért, mert számra többen és a papsággal egyaránt buzgók, hanem azért is, mert míg a papság, mint I. Szilveszter pápa a szoraktéi sziklák közt, sokszor a katakombákban elrejtőzni kényszerült, nehogy fellépésével általános mézszárlásra okot és alkalmat szolgáltatson, azalatt a hívek minden ponton, a papság buzdítása nélkül, tevékenyek voltak, tevékenyek atya és anya, fiu és leány, ur és cseléd, mindnyájan azon hős ifjuig, ki életét kockáztatva arra vállalkozott, hogy papok hiányában a hitők miatt halálra ítelt keresztényeknek az Oltári Szentséget megvigye. — Közel a tömlöczhöz őt is mint keresztényt elfogták az üldözők és meggyilkolták.¹⁾

Megszűnt a pogány császár, s a ker. család emelőin megszületett a ker. király. Constantin, az első keresztény császár, keresztény dajka emelőjén növekedett fel. A keresztény hitre tért Constantin megszűnt Pontifex Maximus lenni, ami volt mint pogány császár. Ugyanis szent hitünk alapcikkelye, s minden szabadságok alapfeltétele, hogy az egyházi, a lelkiekben való főhatalom a keresztény társadalomban más személyre bízott. Mivel az anyaszentegyház nem emberek, hanem Isten műve, annak szervezete is nem emberi mű, hanem isteni, s tehát a joghatóság, a kormányzó hatalom is az egyházban nem az emberektől, hanem az Istentől származik: ennél fogva nem emberektől, hanem Istentől függ az is, hogy ki viselje, ki gyakorolja az általa a lelkek üdvösségére alapított hatalmat. Az egyház isteni szervezetének sarkpontja Péter. Ez feje az apostoloknak, az egész egyháznak. — Csak Péternek mondá az Ur: „Te read épitem anyaszentegyházamat, s a pokol kapui nem vesznek erőt rajta.“ Péter az egyház fenntartó alapja, Csak Péternek mondá: „Legeltesd az Én juhaimat, legeltesd az Én bárányaimat.“ Péter tehát az egész anyaszentegyház főpásztora. Mikor Pétert említem, az ő utódjainak, a római pápáknak egész sorozatát értem. Péter meghalt, keresztre feszítettet Nero alatt; hanem a hatalom, melyet az Úrtól vett nem személcéért, hanem az egyház javára, vele meg nem halt, keresztre nem feszítettet, valamint Áronban is a

főpapi méltóság Horeb hegyén el nem temettetett, Péter utódjainak, a római pápáknak örökségül hagyá, hitét, keresztjét, apostoli hivatását, világra kiható küldetését, sziklaerős bátorságát. A római pápa, mint Péter utódja, csak ő az anyaszentegyháznak alapja, Krisztus helytartója, az egyház látható fejfőköormányzója; mint ilyen egy országban sem idegen, minden országban otthonos, mert a kath. egyházat úgy kell venni, amint azt Krisztus megalapította és szervezte, miként pár év előtt egy a legnagyobbak tartott protestáns államférfiu a berlini parlamentben mondá: ahol katolikusok vannak, ott a pápa nem idegen, hanem oly otthonos, miként az ő hívei. Mikor az Ur Krisztus ezen isteni hatalmat Péternek s utódainak adományozta, a világi tejedelmi, az állami hatalom a tetőpontig volt kifejlődve, s az Ur ezen a természeti téren és természeteti uton a családok összegének szükségleteiből kifejlődött hatalmat onnan felülről valónak vagy isteninek vallotta, így válaszolván Pilátus kérdésére: »nem volna semmi hatalmad ellenem, ha teneked onnan felülről nem adatott volna.« Isten adta a tejedelmi hatalmat a természeti téren a földi boldogság eszközésére, elnyerésére. Ő állított fel egy másik hatalmat a természetfeletti téren az örök boldogság eszközésére, elnyerésére. Szent az egyik, szent a másik hatalom, mert eredetében mindkettő isteni; — egymástól elválasztva, de el nem szakítva, — nem egymás ellenébe, hanem egymás mellé helyezve, — egyik a fölszentelt, másik a megszentelt személyben.¹⁾ Az egyetértés mind a két hatalmat erő-iti, emeli; a viszály a kettő között természet- és istenellenes állapot, kártékony az egyháza, nem áldáshozó az államra.

Fölsimerték, megértették e viszonyt a két hatalom birlalói különösen eme korszakban, mely nyugati Európában a nyolczadik század utolsó karácsony-ünnepétől kezdődik. N. Károlynak a nyugat császárjává III. LEO pápa által történt felavatását és megkoronáztatását értem. A hívek közreműködésének legnagyobb osztályrészét a ker. király, mint a ker. társadalom bizományosa vette át, s ezt az állami törvényhozásban és a közigazgatásban érvényesítette. De a hívő nép, főkép a vezényosztály az ő buzgalmát, állami s polgári jogainak gyakorlatában, a családi, a községi vagy megyei hatóság mezején folytatva, az egyházat a közvéleménnyel, a ker. közérzékkel fedezte, támogatta. — s amit a ker. társadalom bizományosa és ura a viszályok esetein elhanyagolt, azonnal pótolta. Mily éles lehetett ekkor a hívő nép érzéke, mily hathatós annak buzgalma és közreműködési készsége, mikor VII. Gergely pápa a papságot az egyházi méltóságok kufárkodásaitól és a nem correct élet kötelékeiből felszabadítani akarván, de IV. Henrik császárnál segély helyett e szent czélnél csak ellentállást találván, pápai törvényeinek végrehajtását a kath. népre bízta; s a hívő nép azokat végre is hajtotta, mert

1) Mart. Rom. 15. Ang.

1) Immortale Dei, nov. 1. 1885.

a törvénnyel sujtott papnakjavulást vagy távozást adott választásra, és megrisztult az Isten nyája.

Jöttek más idők, renaissancenak nevezik; a pogány írók klasszikai nyelvezetének szép alakjaival a pogány eszmék is beszívattak, melyek a ker. elmékben erjedést keltettek, minek végkifejlődési foka az lett, hogy az állam és társadalom alapjául az ész-istennő kultuszának ocsmányságai közt a nép fejedelemsege kiáltott ki, s az egyház viszonya ily államokhoz szükségképen változott, mert az elvi szakadás után néhol nyílt üldözésbe átcsapott, másutt az egyház iránti semlegességnél maradt. A helyzet: duló vagy szünetelő ostrom.

Az egyház ily nehéz helyzetekben sem isteni alapítójának, sem saját híveinek segélyében, oltalmában soha nem csalatkozott: a keresztut ugyanis rendes útja az egyháznak. Ha az állam lemond az egyházzól, a hívek zöme soha sem mond le arról, sem az Üdvözítő iránti köteletségéről. A papságot, mivel kisebb szám, elnémitha ta a halál, a tömlőcz, a számkivetés, de nem a hívek millióit; ezeket sem tömlőczre vetni, sem számkivetésbe hurcolni nem lehet. Addig állították, addig védtek a kath. hívek igazait, jogait, míg ezek el nem ismertettek. A napjainkban annyiszor hangoztatott lelkiismereti szabadság sokak ajkain csak üres szó, nem egyszer vajmi téves fogalom: mert a lelkiismeret kiált az Isten, kiált a religio után, de önmagában nem egyház, nem religio. Minden hívőnek természeti joga van religióját úgy gyakorolni, amint ezt annak isteni szerzője parancsolta. — Elismertették Angliáival, a mozlimek és a pogányok mostani országaival: elismertetik, éltet a remény, a kath. egyház ellen sirtalmas, mert öngyilkos harcra kelt államokkal is, miután, ha a szilaj sziveken eltompul a jog és az igazság szava, az önfentartási ösztön parancsolni fogja, hogy hagyjanak fel a mindig gyászos eredményű ostrommal.

A vallásilag semleges államtól az egyház, a közrend fenntartásán kívül semmi védvet vagy segélyt nem várhatván, a hívek sz. hitők s egyházi szervezetük védelmét a polgári jogok igénybe vételével végzik, s minden egyházi szükségleteiket önmagok gondozzák. Itt bizonyul be leginkább, mily erős, mily alkotó ereje van a ker. híveknek az egyházi rendben és a családban.

Egyesek buzgalma sokat segíthet; mert a kath. ember azon szívvel és lélekkel szól az országházban, melylyel térdre borul az oltár előtt a templomban: de az egyesülés a fő, mert sokszorozott erő: ez okból az ily államokban a kath. egyesületek, társulatok, minden yalások szükségre, védelemre, segélyre, ide érve az ifju nemzedék vallásos nevelését, a napi irodalmat, az egyház által megáldott működő erők, melyeket szentséges atyánk, XIII. LEO pápa, a mai társadalom szükségait legjobban ismerve, többször ajánlott, javasolt, helyeselt:)

E közreműködésben, e hü segélyezésben egy tévedést kell kerülni, melybe néhány kath. kormány esett, védvén az egyházat, de csak úgy, ha udvari szolgáléyn lesz. Nem, nem, az egyház mindig anya, mindig Krisztus jegyese. A kath. hívek, épen mivel hívek, az egyház

szervezetét nem bolygathaják, ők az egyház jobb karja, de nem feje, ők a közreműködő, de nem törvényhozó, nem kormányzó erő az egyházban. A kath. elme és szív kerüli az álnok sugalmat, hogy az Isten egyháza saját fiait által ostromba vétessék, s a sz. irás szavai teljesüljenek: „Filiū matris meae pugnauerunt contra me“, „saját anyám fiait harcoltak ellenem.“¹⁾

Hazánkban a helyzetet ismerjük. Egyházi, vallásos életünket sokban hasonlónak találok az oltár keresztjéhez, mely fekete vasárnapon lepellel van bevonva; van ami örömet, van ami aggodalmat okoz. Azért kath. híveink buzgalma, állhatatos közreműködése, szava, tette nagyon is kívánatos és szükséges.

Az egyház érdeke nem kizárólag az egyházi rendnek, hanem a papság és hívek közös ügye, közös érdeke. Az egyházi rend gondozná ezt egyedül, ha az egyház csak papokból állana. Az egyház vallásos, szervezeten társadalom, melynek tagjai: papok és hívek; működő mindkét elem, mert mindnyájan élő tagok, s a vallásos élet hévmérője főleg a hívek közreműködése, mert a hívek az egyház számösszege. Főeloszlásra indul a polgári társadalom, ha a polgárok összege vagy nagyobb része annak gondozásával felhagy: úgy a vallásos társadalom is. Az egyházi rend az ő hivatását a hívek közreműködése nélkül kellőképp alig teljesítheti, mert a mi kath. hitünk nem csak istenitisztelet, melyet a papság végez, hanem a ker. hittel élesztett, áthatott polgári élet, hol egészben a hívők a működők.²⁾

Tisztelt Nagygyűlés! A kereszténység minket mint tagokat egy testbe olvasztott, szervezett. A testnek sok tagjai vannak, de a sok tag mégis csak egy testet alkot, mondja a nemzetek Apostola.³⁾ A testnek egészségét az egyes tagok szervi működése szüli; bármely tagnak működési szünetelése az egész testet gyöngíti, betegé teszi. A tagok szervi működése az egész testnek ereje: a testnek ereje viszont minden egyes tagnak élete. Hogyan lehetne tehát erős, hatásos testületi életet képzelnünk, ha az egyház legszámosabb tagjai, a hívek, a vallásos testületi életben, mint a tagokat egy testbe olvasztott szervezet, közre nem működnének, ha annyi tag a testben azzal ámitaná magát: az egész test ügye nem az én ügyem.

A testületi gondosságra, működésre, a híveket a hála is buzdítja. Megbecsülhetlen javakat kaptak — az egyházi rend kezein át ugyan, de mindig az egyháztól, javakat, melyeket teljes értékben viszonzni soha sem lehet. Közreműködővén kiki saját körében és tehetsége szerint, első sorban ugyan Krisztusért, de második sorban önmagukért és utódjaikért munkálkodnak. A kath. egyháznak sértetlen szilárd állása, mindenkor a hívek társadalmi becsülete, ereje, dicsősége. Legyen csak egy nemzedék az ő hite és egyházának társadalmi jogai iránt gondatlan: a jövő nemzedék katolikus nevének társadalmi sulya, értéke hanyatlani fog, mert e szó „katolikus“, idegen hangzású kezd lenni; — tartson a gondatlanság még tovább; a második, a harmadik nemzedék, csak úgy fog boldogulhatni, ha katolikus nevét eltitkolja, vagy egészen

1) Ének. é. I. 6.

2) Civiltá catt. 1886. Ott. p. 169.

3) I. Kor. 12. 13.

TÁRCSA.

Tityrus dala.

elentéketlenül nyilvánítja, melyre figyelni sem érdemes, éppen mint egykor csak az üzhetett kereskedést Japánban, aki partra szállván, első lépésével Krisztus keresztjét letaposta. Csak ami él, az érvényesítheti magát: az élet pedig működés. Csak ami társadalmilag, tehát nyilván él, nyilván működik, értem a katolikus jelleget: az érvényesíti magát a társadalomban. Hitünk, egyházunk ügyeiben a visszavonulás, a tétlenség társadalmi haldoklás, katolikus utódainknak tömeges megkárosítása.

Az anyaszentegyház az ő fiainak és leányainak segélyműködéseért mindig háladatos volt és lesz. Csak az örökös, amit az ő lelke és szive fölkarol. Az ő fiai és leányaiból milliók vérzettek, milliók szenvedtek mint vértanúk, mint hitvallók. Rólok az egyház az oltáron végzett tisztelőben, mennyei dicsőségük eme viszfényében ma is hálásan megemlékezik. Szép és dicső a hazáért szenvedni és meghalni, a haza sem háladatlan; de jelesseinek ily életet az égben, ily tisztességet a földön nem adhat. A kikkel az egyház a földön militans, a mennyekben triumphans: ő szükségképen militans, ameddig csak tévely és bűn lesz a földön. Ha nem militans, nem is lesz triumphans, mert már e földön putrescens, rothadó.

Az egyház egy test, — Krisztus a láthatatlan fejec (Coloss. 1. 18.) Az egyház egy ország, — Krisztus a királya. Az egyház menyasszony, — az Ur a jegyese. Eme nézetek a szentírás szavai. Krisztus szerette az ő jegyest, a hívek szerves összegét a földön, s hogy a hívek szerves összege meglegyen, saját életét feláldozta. A király az ő országáért halálba megy: az ország polgárai ne legyenek készek a királyért mindent áldozni? Az Üdvözítőt az egyháztól, az egyházat az Üdvözítőtől elválasztani nem lehet. Az egyház ügye a Megváltó Istennek ügye átadva a hívek hűségére és szeretetére e földön.

Az erős, a szerves összhangzásban működő vallásos társadalom, a nemzet, a haza főnmaradásának, haladásának biztosítéka, a veszélyek közt támasza, a csapások után lelket acélező, mindent visszahódító ereje. A hívek közreműködő segélye sokat pótolhat, őt magát nem pótolhatja semmi, mert minden élet önmagából fejleszti a fontartó, az alkotó erőt. Emberi működés nélkül az isteni segély csudatény, melyre tétlenül számítani annyi, mint Istent kísérteni.

A nagygyűlés tisztelt tagjai, kik szivesek valának szavaimat figyelemmel kísérni, talán meg lesznek győződve, hogy eme segélyző közreműködésben az egyházzal kath. hiveink legnemesebb erényei, Üdvözítőnk előtt legértékesebb érdemei, a jelennek igényei, a jövőnek, egyházunkra és hazánkra legdusabb áldásai, a lépteinkbe törekvő kath. nemzedéknek, hogy a magyar hazájában soha hontalaná ne legyen, életfeltételi rejljenek.

A nagymélt. s mélt. elnök uraknak a társulat vezényletében kifejtett eredménydus gondosságukért, valamint a társulat kormányzó bizottságának s hivatalnokainak is fáradhatlan munkásságukért hálás köszönetet mondva, e nagygyűlést ezennel megnyitom. (Szünni nem akaró éljenzés.)

Halványan silákol*) már csak a pásztortűz,
Már nyáját és pásztort az álmom egygyé fűz.
Egy-egy álmos bárány béget fel még itt-ott,
Az is, mert álmában bösz ordast gyanított.

Virág nem lélezkik, bogár meg nem rebben,
Szellő nem sóhajtoz, a vad nem áll lesben:
Csak a hold barangol és az ősök lelke,
Látatlan ruhában Hebronon átkelve.

Csak az ősök lelke . . . s egy fitos kis pásztor,
Szőke göndör fürtje vállain aláfol,
Czitarát tart balja, szép fejét ráhajtja;
Nyögdelő lágy dalra így nyílik meg ajka:

„A keresztén függ már Ő lehajlott fővel,
Jön Tityrus, Mopsus és Lykon tört szívvel;
Alkon is velök tart ki a véres uton —
Vén gyerek arra, hogy egy szuszra kifusson. —

Pásztorok közt ő csak, ki akkor jelen volt.
„Itt megostorozták; itt ez, amott az folyt!“
S rendre magyarázza, mint ezt, vagy azt érik.
Szent lesz a világnak! Szent ez a hely nekik!

„Itt-itt álljatok meg! — itt a „Szép Szűz“ tört meg:
Felriadván: „E hát az isteni gyermek!“
E hely, nézd Tityrus! véresebb mindennél
Ereje-elhagyva hult Ő porba ennél.“

„Oh jaj!“ sóhajtt Mopsus, többet nem szólhatván,
Mint megakadt szeme a véres keresztfán,
Melyen függ az ember, kit úgy elkínzogat,
Mintha nem is ember, de féreg volna csak.

Tityrus sípjába akar néha fújni,
Hogy elpanaszolja sok fájdalmát néki,
De nincs „annyi lelke,“ hogy egy hangot adjon,
Hogy fájó szívéből egy betű fakadjon.

„Tördeld szét, Tityrus! törd szét azt a sípot!
— Mond Lykon — úgy is O látom már kivívott
S boruljunk le itten csókolván a földet:
Föld! takard be vérét; ég! ne vesd ki őtet!

*) pislog.

Szerencsétlen Judás! ezt te tetted; lássad...⁴

„Ne átkozd, ne átkozd, inkább szánja ajkad:

Meglakolt már ő is: a pokol nyelé el,

Hogy ily rútul játszott az Isten szívével...⁴

És le is borulnak nagy fenszóval sirván;

És együtt kesergnek: ők s a bus szép Mirjám,

A közös kint együtt is csak alig birván.»

1.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **LVI. választmányi gyűlés** tartatott 1887. február 26-án. Jelenvoltak: Dr. Tódor J. alelnök, Fogarassy J. pénztárnok, Dr. Szuchy B., Takó J., Varga S., Dr. Veress F. választmányi tagok és Pál I. titkár.

1) A jegyzőkönyv hitelesítése tudomásul vétetik.

2) P. Szeles K. Anaklét szent-ferenczrendi házfőnök Gyulafehérvárt kéri a választmányt, hogy a társulati közlőnyt 4 trt előfizetési pénz helyett adja a ház könyvtára számára 2 frtért.

— Kérése teljesítettik.

3) P. Szélyes Ferencz szt.-ferenczrendü házfőnök Gyergyó-Szárhegyen ingyen kéri a társulati lapot. —

— A gyergyó-szárhegyi ház könyvtárának is fog küldetni a lap, de szintén 2 frtért, miről kérelmező értesítendő.

4) Alelnök bemutatja a társulat legújabb kiadványát „Nehány szó, melyet egy fiatal barátjához intézett: Hargitai“ czimmal, mely diszes alakban jelent meg.

— A jelentés örömmel vétetik tudomásul.

5) Alelnök bemutatja és felolvastatja András István apátkanonok ur 6 Nga sajtákezű és önmagát magyarázó következő levelét.

Tisztelt Társulat!

Miután a „Nehány szó“ ügye a T. Társulat szives gondoskodása folytán azon stadiumig jutott, hol nemsokára a kész példányok lesznek kiosztandók, kérem a T. Társulatot, hogy én a kiosztandó példányok közül többeknek az árát — illetőleg annak megfizetését — magamra vállaljam, és saját róvásomra átíraszam. Eképp teljesülni látandom azon szívélyes óhajtásomat, hogy az illető személyeknek (visszaadva a netán befizetett pénzeket) tiszteletünk jeléül ingyen példánynyal szolgálhatunk.

Kívánom pedig, hogyily ingyen példánynyal láttassanak el:

1. A helybeli t. cz. papi és tanári személyek.

2. Az egyházmegyei főesperesek.

3. A lövétei előfizetők.

4. 10—15 példány tartaléklul azon czélból, hogy alkalom szerint felhasználhatók legyenek.

Tisztelt Társulat! Valamint különben, ugy a jelen ügyben is inkább előnyére, mint kárára lenni óhajtok a T. Társulatnak, mert ezennel biztosítom, hogy minden ez ügyben teendő költségeket s fáradságokat (pld. pósta-

költség stb.) — ha azok bármi rövid jegyzékben előmbe terjesztetnek fedezni és megtéríteni fogom.

Maradván jó reménységgel és tisztelettel alázatos szolgálja

Andrássy István.

Gyulafehérvárt, 1887. márc. 27.

— Az apátkanonok ur nemesszivüségé ismét kellemesen lepte meg a választmányt, és elhatároztatik, hogy levele szöszert felvétetik a jegyzőkönyvbe.

6) Az állandó számvizsgáló bizottság jelentést tesz a pénztár állásáról a mint következők:

Bevétel januárius 1-től 662 frt 85 kr. Kiadás januárius 1-től 306 frt. Marad 356 frt 85 kr. Megvizsgáltuk s helyesnek találtuk. Gyulafehérvárt, februárius hó 27-én, 1887. Dr. Szuchy Béla. Takó János.

— Tudomásul vétetik.

7) A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéretnek: Dr. Szuchy B., Varga S. és Dr. Veress F. választmányi tagok.

I R O D A L O M.

— **Egy jó könyv.** Ezelőtt negyvenhét esztendővel két hasonló nevű tanárunk volt a theológián. Mindkettő kedves; mert mindkettő a keresztény humanizmus és szelid papi jellem vonzó példánya. Theológiai tanulmányaikat mindketten Bécsben fejezték be, honnan az egyik a licentiatusi, a másik a baccalaureusi koszoruvá feldiszitve tért haza megyéjébe. Klerikusokul mindkettőt egyformán tiszteltük és szerettük; de — a milyen már a klerikusi csintalanság — a kettő közül még is némi külömbiséget tettünk. Az egyikről azt mondtuk, hogy többet tud, mint a mennyit mond, a másikról pedig azt, hogy többet mond, mint a mennyit tud. Mely észrevételnek az vala igazi értelme, hogy az egyiket mélyebb tudományossággal, a másikat ékesebb előadással bírónak tartottuk.

Ez utolsó egy nagyobb vidéki plébániára ment volt Gyulafehérvárról, hol a mélyen érző honfinak 1849-ben hazánk katasztrófája megtörte a szívét. Az első külföldre küldetvén hogy ott az astronomiai stallumra készüljön, kikerülte a vihart és hazajöttkor újból folytatta eredménydus tanári pályáját. Isten megengedte érnie, hogy már a kilenczedik tized első harmadát is meghaladta, még pedig oly üde állapotban, melyre sok hatvanos irigykedve nézne, ha t. i. vele szemben az irigység — mint P. Gy. paptársunk mondani szokta — valaha Stellungot vehetett volna.

És ime, a klerikusi pajzán megjegyzés most, csaknem egy félszázad mulva, oly megerősítést nyert, mely megyénkben papot és világit bizonyára nagy lelki örömmel egyaránt töltött el. Értjük azt a „Nehány szó t, melyet egy fiatal barátjához intézett Hargitai“ s mely a legvilágosabban bizonyítja, hogy amaz ifjárnak a mely tudományra vonatkozó sejtelmé való volt.

A tisztelt szerző ur, ismert szerénységében néhány szónak nevezi azokat a szép aphorismákat, melyeket egy hosszú szellemi munkásság talajából kikerült drága gyöngyöknek lehet mondani és a melyek az emberiség legnevezetesebb érdekeit felölölő keresztény bölcséletnek rövid

mondásokba foglalt quintessentiáját vagy is velejét képezi. Minden gondolat e gazdag tárban egy-egy értekezés, mely fölött ma és holnap és mindig gyönyörölvézzettel és lelki haszonnal elmélkedhetni. Már tartalma: „Ész és religio. Az Isten léte s az ember hivatása. Nevelésügy. Iskolák. Könyvsajtó. Könyv olvasás. Külvilág. Egyház. Keresztény institutiók. Gondviselés. Önzés. Házasság, család, népelet. Mulatság és színház. Fényezés, gőg. Emberismeret, sajtószabadság. Társadalom és állam. Új kor. A hitetlenek élete. Szabadság, szabadelvűség. Protestantismus. A természeti tudományok, csillagászat“ — mutatja, mily gazdag aknákból kerültek ki e gyöngyök. S mily vonzóvá teszi olvasásukat már az a kitünő sajtóságuk is, hogy tartalmuk nagy része korunk actualis kérdéseivel foglalkozik s a szerzőt úgy tüntetik fel, mint ki egy magas hegynék tetejéről szemléli az alatta elterülő völgyet s az abban nyüzsgők életének minden mozzanatát a keresztény bölcsélet fonálán bírálgatja.

Lássunk egy pár példát rá:

— Igaz ugyan, hogy a roppant haderők és büszke építmények hatalmas képet adnak a világnak, — a gyárak pedig fényt és kényelmet. — De oh barátom, ha azok mellett a nép lélekzete mindinkább szorul s élehetősége folyton fogy, mit ér dícsérvésünk? Im ott a háttérben egy elláthatlan sokaság törtet elő fenyegetőleg, és ha majdan egy napnak reggelén azt kérdezed: ki dulta fel a gyárakat s a kényelemben élőknék lakait? azt fogják felelni: az éhező nép!

— A véginségű nép csak kettőt kíván, t. i. testének táplálékot s lelkének béát — és ti oh világnak hirhadt bölcsői, kik ezer hasznos és ezer hasztalan dolgot találtatok fel, miért nem oldjátok meg ezen legnépszerűbb és legégetőbb életproblémát?! Itt méltán kérdezhetjük: oh bölcsők, hol a ti bölcseségetek?! „Ubi sapiens, ubi scriba? nonne stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi? I. Kor. 1. 20. Az Isten alkotta egyház megmentené a veszedelmes özőntől azokat, kik bárkájába menekülnek; de ki menti meg a szabadkozókat? — hanem ha a gondviselés rejtendő leczkében nyilatkozik s a végső inségnek napján visszatéríti atyjához a tékozló fiút!

— Csudalatos, hogy a világ hajlandó gunyolni egyházunkat és előharczóit: a szerzeteseket, és ha tekintjük, saját harczóit a szerzetesek mintájára erőszakolja. Lám a kaszárnyákban is, mint a klastromban, ott a nőtlenség, ott a pontos engedelmisség, ott a szegénység; csak az indokolás különbözik. Mi ez? Kétségkívül jele egy nagyfontosságú, de kevésbé méltányolt igazságnak!

— A kormányok rendszeren azt hiszik, hogy az a legjobb igazgatási rendszer, melyet ők követnek és többnyire az a legnagyobb baj, hogy azt hiszik.

— A ledöntött feudalismus helyébe más uralom keletkezett és más szolgaság. Ime, itt vannak a pénzkirályok, pénzariatókráták, pénzabszolgák! Vajjon hihetjük-e, hogy ezen éhező abszolgák nem fognak maholnap emancipatiót követelni?

— Mióta az emberek a humanitás melegéről többet beszélnek, — inkább fáznak, — a theoriák hidegek s köztűttük elfagy a szív s a lélek!

— Hiába hangoztatja a testvériséget az ál-libera-

lismus, hiába a socialista; mert előteremteni egyik sem tudja. —

— Egyedül a kereszténység testvériség.

— Hol a népek úgy harcolnak, mint a vadak és azután sebesültjeiket úgy ápolják mint a keresztények, jele: hogy eszök nem elől jár, hanem hátul.

— Ha azt mondják: a művészet és kereskedés teszi a népet nagygyá, boldoggá, ne hidd; — teheti talán nagygyá, hatalmassá, de nem teheti boldoggá; mert a lehető boldogság leginkább a szeretetben és önkéntes nélkülözésben rejlik. Minden földi kincs előbb utóbb kiesik kezünkből, de a szeretet halhatatlan. „Charitas nunquam excidit.“

— A nagy államok politikája és egy kapari kereskedőnek elvei csak dimensióban különböznek egymástól, nem lényegben.

— A római szék valóban bámulandó; ha barátjai nem bírják védelmezni, ellenségei jönnek oltalmára, — lám VII. Piust a protestans angolok és szakadár muszkák ültették vissza székébe, IX. Piust pedig a forradalmi francziák.

— Az államnak ama csillámos elve: „salus publica suprema lex esto“ ujdivatu értelemben véve, merőben hamis; mert felteszi 1-ször: hogy az állam minden felsőbb intézkedéstől és törvényhozástól független; 2-ször: hogy az embereknek csak összesége alkot czélt, nem pedig egyénisége is, az — első feltétel az Istent tagadja meg, a második az embert.

— Vannak, kik azt kiáltozzák: Egyedül az állam az, a mi minden jogot és hatalmat magában foglal; az állam mindenké felett áll; neki senki, ő pedig mindenkinek parancsol. — Az állam a legfőbb felség, kinek mindenki abszolút engedelmisséggel tartozik, — szóval az állam minden, az egyén semmi. Ime egy másik terménye az ujdivatu bölcseségnek!

— Itt önkéntelenül eszünkbe jut a pogány despotismus, hol az államfő Isten gyanánt tiszteltetett, — a különbség csakély; — a régi pogányok elfeledték az ily államot jogállamnak nevezni, — az új pogányok ezen hiányt kipótolták.

— Valóban, ha nem ismernők azon régi igazságot, hogy nincs oly ferde tan, mely a kontár bölcselők között pártolókra ne találna, nehéz lenne felfogni: miként vetemülhet az emberi ész ily oktalanságokra! — igen oktalanságokra; mert lám azon feltevésből, hogy az egyes ember semmi, az állam minden, természetesen — miként kiki látja — következik, hogy miután az állam egyes emberekből alakul, tehát a mindenké felséges állam nem egyéb, mint a semmiségeknek összetétele, azaz semmi. Azért nem ok nélkül mondá valaki, hogy az ily államtan nemcsak istentelen és embertelen, hanem egyszérszind nevetséges is. stb. stb.

Legyen szabad még csak azon körülményre hivatkozni, hogy nincs a társadalom műveltebb tagjaiból egy sem, ki e „Néhány szóban“ megszivlelni valót nem találna. Utolsó helyen olvassuk a „Természeti tudományok, csillagászat“ című aphorismákat. Ugy látszik a köztisztéletben álló szerző a fönséggel kívánta munkáját bevégezni, oda emelkedvén fel lélekben, hol az égi testek vizsgálatakor „néhány szavának“ igazságát legfényesebben ragyogni látta.

— **Megjelent: „Havi közlöny“** az elméleti és gyakorlati lelkipásztorság köréből, X. évf. 3. füzet. Szerkesztik: Tokody Odön és Patzner István Uj-pécsen (Torontálmegeye.) Tartalma: *Decisiones S. Poenitentiarie de Onanis crimine.* — Az egyházi év és a lelkipásztorkodás. — A korhiányról. — Mit tegyen a lelkipásztor a tanköteles gyermekek titkos bűneit illetőleg a gyontatószéken kívül? — A pogányok házassága és a „Privilegium Paulianum“. — Szentelmények. — Áttérési attentatum. — Rendeletek. — Iradalom. — Személyzeti hírek. — Tárca. — Ára egész évre 4 frt, félévre 2 frt.

— **„Borromaeus“**. Kath. hitközvetítő havi folyóirat. I. évf. 5. füz. Szerkeszti és kiadja: Horváth Lajos győr-újvárosi plébános. Tartalma: Virágvasárnapra. A barkaszentelés és körmenet. — Nagypéntekre. Hogyan fordítjuk hasznunkra Krisztus halálának érdemeit? — Husvétra. A föltámadás mint Krisztus legnagyobb dicsősége. — Husvételőtti. Maradjunk a jónál. — Husv. ut. I. vas. A hit áldásai. — Husv. ut. II. vas. Milyen a jó juh? — Kálvária-beszéd nagy csütörtökre. — Szertartási intéés. — Intés első áldozáskor. — Szertartási intéés egy másik szerzőtől. — Intés beteggyóntatáskor. — Ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

— **„Isten ígéje“** szent beszédekben. XII. évf. 4. füzet Szerkeszti Jagicza Lajos, ravazdi lelkész. — Tartalma: Jézus fájalmainak nagyságáról. — Krisztus Urunk a hitetlenség áldozata. — A keresztény templomokról. — A kereszttségben nyert kegyelemlről. — Intelem az első áldozókhoz. — A katekizmusról. — Egész évre (12 füzet) 2 frt.

— **„A szentmise szolgálat módja.“** (Minisztráció magyar betűkkel). A rom. kath. elemi fitanodák használatára kiadta Károlyi Mihály bács topolyai tanító; ára 10 kr. Ajárljuk a tanító urak figyelmébe.

— **„Az iskolakert“**. A népiskolai tanügy reformját célzó havi közlöny. Szerkesztik és kiadják: Horváth József és Graszel János Aradon. Megjelen havonként egyszer és ára egész évre 1 frt 20 kr.

— A **„Hazánk“** című kath. politikai napilapszerkesztősége a jövő ápril-juniusi évnegyedre újból megnyitja az előzetést. Lapunk szűk tere nem engedi meg azt, hogy a hozzánk beküldött előzetési felhívást egész terjedelmében közöljük. Mindazonát örömmel jelezzük, hogy e minden párton fölül álló politikai napilap erkölcsi iránya tisztán keresztény katolikus és úgy van szerkesztve, hogy papok és világiak egyaránt élvezettel olvashatják. Melegen ajánljuk olvasóink becses figyelmébe; — ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt, negyedévre 3 frt. Az előzetési pénzek a „Hazánk“ kiadóhivatalához (Budapest, Athenaeum) küldendők.

— **„Újabb-Értekezés előzetést nyit“** című műre. **„Tizenhét év Erdély történelméből“** Az 50-55. évre terjedő munka hat éves 9-10 füzetben jelenik meg s egy-egy füzet ára 80 kr. Megrendelhető Kolozsvárt.

A NAPI ESEMÉNYEK KÖRÉBŐL

— **Papválasztás.** A Bálinth Károly t. apát-főesperes kézdiszentléleki plébános ur ö nságának kanonokká történt kineveztetése által üresedésbe jött kézdiszentléleki

plébániára a papválasztás f. hó 25-én ejtetett meg. Egyhangu felkiáltással megválasztottak: Gidófalvy Gergely szentszéki ülnök, igazgatótanácsi tag, püspöki titkár első, Pál István püspöki lyceumi tanár második, és Tamás Dávid alcsernátoni lelkész harmadik helyen. A püspöki kegyes kinevezés mihamarább várható.

— **Requiem.** Néhai Dr. Fogarasi Mihály nagynevű püspökünkért folyó hó 23-án, mint halála évfordulója napján a székesegyházban ünnepélyes gyászisteni-tisztelet tartatott. Diszes segédlettel Dr. Barts Ferencz, nagypépost ur celebralt, mely alatt a növendékpapság énekkara Dr. Szuchy Béla theologiai tanár vezetésével mellett a Kloss-féle requiemet kitünően énekelte. A gyászünnepen jelen voltak a főtdő káptalan, kebl. papság, tanári kar, növendékpapság a gymnasiumi ifjuság és számos ájtatos hívő.

— **Az erd. kath. Status új jószágigazgatója.** A multévi statusgyűlés elvben kimondván a radnóthi uradalomnak házi kezelését, ennek következtében a Status összes uradalmainak vezetésére a jószágigazgató állás beállítása vált szükségessé, mi a jelzett gyűlés által szintén kimondván ezen állásra a pályázat közzé tetetett s a körülbelül 45 pályázó közül a Status igazgató tanácsa f. hó 22-én tartott gyűlésén ezen állásra Cseh Lászlót, az igazgató-tanács egyik érdemekben gazdag tagjának Cseh Lajos ő méltóságának szakképzett fiát, választotta meg. Gratulálunk.

— **Katolikus actio.** A Szent-István-Társulat f. hó 17-én tartotta meg ez évi rendes közgyűlését Budapesten, melynek magasan kiemelkedő pontját a nagyjelentőségű megnyitó beszéd képezte (l. jelen szám vezércikkét); továbbá a gyűlés elfogadta a társulat keretében való felállítását „a tudományos és irodalmi osztály“-nak. Másnap püspöki tanácskozmány volt XIII. Leo pápa ő szentsége áldozári jubileumának megünneplésére vonatkozólag, melyben elhatározatot, hogy püspöki pástorlevelekben közöltessék a hívő néppel, hogy a szent atya 50 éves áldozári jubileumának megünneplésére vonatkozó módok megállapítása céljából alakult összes bizottságok a következő főbb pontokat tartsák szem előtt: 1) Rendeltessenek el az összes egyházmegyékben nyilvános imák az egyház szabadsága- és felmagasztaltatásaért, és a szent Atya jólétéért; — 2) A katolikusok vegyenek részt a vatikáni kiállításban a képző- és iparművészetnek katolikusok által készített termékeivel, és az isteni tiszteletre vonatkozó szt. tárgyakkal és egyházi fölszerelésekkel; — 3) Minden kath. hívő legalább is 5 krral járuljon hozzá azon stipendiumhoz, melyet a kath. világ a szt. Atyának az összes hívőkért felajánlandó jubilaris szt. miséjére adand. Az adakozók nevei sajátkezüleg vagy pedig az illető plébánosok által följegyzendők az orsz. listákra, melyek e célból a plébániákra küldemi fognak; — 4) Készíttessenek elő minél tömegesebb zárandoklatok az örök városba az Apostol-fejedelmek szt. sírházhoz.

— **Az erd. rom. kath. irodalmi társulat pénztárába fizettek:** Péterffy József, elf. 1886-ra 2 frt, 1887-re 2 frt. Dávid Sándor, elf. 1886-ra 2 frt. Bodó Alajos, ptg. 1887-re 5 frt. Weiss József, ptg. 1887-re 5 frt. Imets F. Jákó, ptg. 1887-re 5 frt. Winterhalter Antal,

ptg. 1887-re 3 frt. András János, ptg. 1887-re 5 frt. Ben-
nel János, elf. 1884-re 4 frt, 1885-re 4 frt, 1886-ra 4 frt.
Szentmiklós Jenő, rtg. 1881-re 2 frt, 1882-re 2 frt, 1883-ra
2 frt, 1884-re 2 frt. Glosz Miksa, ptg. 5 frt. Steinitzer
Ede, rtg. 1887-re 2 frt, munkálat helyett 3 frt. Légárd Jó-
zsef, rtg. 1885-re 2 frt. Müller János, rtg. 1887-re 2 frt.
Varga Sándor, rtg. 1886-ra 2 frt. Erősi Dávid, rtg.
1886-ra 2 frt. Szász Károly ptg. 1883-ra 4 frt 55 kr. Biró
Béla, ptg. 1887-re 10 frt. Csengeri József, rtg. 1886-ra
2 frt. Kovács József, ptg. 1886-ra 5 frt 10 kr. Kovács
Elek, ptg. 1887-re 5 frt. Porubszky Vincze, rtg. 1886-ra
2 frt. Vetési Imre, elf. 1884-re 4 frt. Pekry Sándor, elf.
1887-re 4 frt. Balogh Lajos, rtg. 1886-ra 1 frt, 1887-re
1 frt. Bálint Károly, ptg. 1887-re 5 frt. Tözsér László
rtg. 1886-ra 1 frt, 1887-re 2 frt. Jankó Antal, elf. 1887-re
1 frt. Ferenczi Vendel, elf. 1886-ra 2 frt, 1887-re 4 frt.
László Dávid, rtg. 1887-re 2 frt. Ferenczi Károly, rtg. 2
frt, munkálat helyett 2 frt. Dr. Salzbauer János, ptg. 1886-ra
5 frt. Bakk Endre, ptg. 1887-re 5 frt.

— **Pályázati hirdetés.** A kudsiri m. kir.
vasgyári iskolában egy rom. kath. segéd-tanítói állomás
egyelőre ideiglenesen töltenő be. ezen állomással három-
száz forint évi fizetés, szabad lakás illetőleg a fizetésnek
megfelelő 15 százaléknyi lakpénz élvezete van egybekötve.
Pályázóktól kívánatik, hogy a néptanítók számára törvé-
nyesen előirt képesítéssel bírjanak és a magyar tanyelvet
ugy szóban mint írásban tökéletesen bírják. Ezen állomás
legközelebb egy rom. kath. kántortanítói állomással rend-
szeresíteni tervezetik azért azok folyamodványai, a kik
különbön hasonló tanítói képesítés mellett kántori képe-
sítéssel is bírnak első sorban figyelembe vétetni fognak.
Ezen állomás elnyerése iránti bizonyítványokkal sza-
bályszerűen felszerelt bélyeges folyamodványok legkésőbb
tolyó évi április hó 10 éig a „Magy. kir. vasgyári hiva-
talhoz Kudsiron (Hunyadmegye);“ — küldendők be. Az
állomás legkésőbb április végéig lesz elfoglalandó.

Szerkesztői üzenetek.

*Nem szoktam minden modern divatos szokásnak
barátja, annálkevésbé követője lenni; s ha mégis most
ezen szokások egyikének hódolva ez uton sietek szívélves
köszönetet mondani mindazoknak, főképp pedig kedves volt
tanítványaimnak, kik dicső védszentem ünnepe alkalmából
igénytelenlegemet oly sok és üdvös kívánatokkal elhal-
mozni kegyeskedtek, mentsék ki eljárásomat körülmé-
nyeim, melyek legjobb akaratomnak és legyőzhetlen aka-
dálykép állanak ellen, hogy kifejezett jó kívánataikat
mindnyájoknak külön-külön viszonzhassam. Deus ter
Optimus et Maximus retribuat vobis omnibus! — A
főszerkesztő.*

Előnyös mellékkereset!

100 egész 300 forintot kereshet
havonta

nálunk mindenki, a törvény által
megengedett sorsjegyek részletfize-
tés melletti eladásával

tőke és kockáztatás (risico) nélkül

Ajánlatok intézendők:

*A Fővárosi változlet-társaság
Adler és társához Budapesten.*

1-6

Cristóf Ferencz-féle Szobapadozat- fénymáz-lak

szagtalan és gyorsan szárad

Praktikus sajátosságánál fogva és egy-
szerű kezelés-módja miatt igen al-
kalmassá azobapadozatok befestésére
és lakirozására.

➡ Mindenki maga kezelheti. ➡

A lakirozott szoba két óra mulva
már használható. Különböző színek-
ben (fédő-festék) és színtelen is kap-
ható (csak fényességet adva.)

Próbát- és használati-utastítást
kaphatni a raktárban.

Vidéki raktára Gyulafehértórt:
Id. MISSELBACHER J. B.-nél.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Dr. TÓDOR JÓZSEF.
Szerkesztőtársak: Dr. CSERNI BÉLA, Dr. SZUCHY BÉLA, STRAUBERT ÖDÖN, Dr. VERESS FERENCZ.

Nyomatott a püsp. lyc. nyomda gyorsajtóján Gyulafehértórt.